

ДУДНИК РУСЛАНА МИКОЛАЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЯК КРИТЕРІЙ РОЗМЕЖУВАННЯ ГАЛУЗЕЙ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА

Останніми роками популярним критерієм галузевого поділу системи права називають правовий режим. М.В. Сильченко зазначає, що в реальності існує стільки самостійних галузей права, скільки реально відокремилося правових режимів [1, с. 63].

Як підкреслює І.Гайдамака, правовий режим є певним порядком правового регулювання, який забезпечується за допомогою особливого поєднання способів, залучений для його здійснення, методів і типів правового регулювання. Відповідно, структуру правового режиму складають способи, методи та типи правового регулювання [2, с. 31]. О.В. Малько та М.І. Матузов дають таке визначення поняттю «правовий режим» – це особливий порядок правового регулювання, що має вираження у певній єдності юридичних засобів та створює бажаний соціальний стан і конкретний ступінь сприятливості або несприятливості для задоволення інтересів суб'єкта права [3, с. 17]. На думку М.В. Сильченка, правовий режим є результатом взаємодії предмета та методу правового регулювання, впливу держави шляхом юридичних засобів та прийомів на суспільні відносини, інакше кажучи, правовий режим знов-таки конструюється через не вповні задовільні категорії предмета та методу правового регулювання.

Навіть невеликий перелік дефініцій правового режиму свідчить про багатовимірність цього поняття, його залежність від добре відомих загальнотеоретичних категорій предмета та методу правового регулювання і, нарешті, невизначеність місця правового режиму в інтелектуальному процесі розмежування галузей права: одні вважають його вихідним, а інші кінцевим підсумком такого розмежування.

Категорія «режим» термінологічно побудована на одному із визначень поняття управління як діяльності щодо впорядкування відповідних суспільних відносин, тобто режими є невід'ємною частиною системи управління, проте до дослідження правового режиму потрібно підходити з точки зору впливу права на суспільні відносини, а не лише управління людською діяльністю, яка без наявності правової форми не входить до предмету пізнання юриспруденції. Поняття «правовий режим» пов'язано з терміном «влада», оскільки перший є невід'ємною ознакою влади, її устрою, функціонування та соціальної спрямованості. Тому, він є органічною частиною державних і політичних режимів, які перетворюються в юридичну форму, практично встановлюються та реально здійснюються саме за допомогою правових режимів.

Правовий режим поділяється на певні види залежно від соціально обумовленої сфери дії права та юридичного конструювання, яке застосовується для досягнення визначеної мети правового регулювання.

Можна розглядати загальний та спеціальний правові режими, що визначаються рівнем правового регулювання суспільних відносин. Загальний правовий режим охоплює типологічні сфери соціально-правової дії. Такими правовими режимами є, зокрема, публічно-правовий та приватноправовий режими.

Спеціальні правові режими можуть мати галузевий характер або ж через формування інститутів та субінститутів тієї чи іншої галузі права – внутрішньогалузевий характер. До спеціального правового режиму слід відносити міжгалузевий правовий режим, що у певних випадках тягне за собою утворення міжгалузевих інститутів права [4, с. 322].

Правовий режим, може визначатися як соціальний режим певного об'єкта, закріплений правовими нормами і забезпечений сукупністю юридичних засобів, головна особливість якого полягає в тому, що він створюється, закріплюється, регулюється правом і заснований на праві. Правовий режим характеризується не лише спрямованістю правового регулювання, а й ступенем його сприятливості або несприятливості для інтересів різних суб'єктів права, а тому й жорсткості юридичного регулювання, є особливою атмосферою, специфічною формою, підсистемою правового регулювання.

Також правовий режим, покликаний упорядковувати соціальні ситуації та процеси, виступає своєрідним різновидом правового стану. Категорію «правовий режим» не можна ототожнювати з поняттям «механізм правового регулювання», оскільки перший реалізовується через механізм правового регулювання, що являє собою загальний порядок, процес дії права, та виступає змістовною характеристикою його елементів.

Правовий режим є проявом нормативності права на вищому рівні, тому що забезпечує стійке нормативне регулювання певних суспільних відносин, сприяє оптимальному використанню конкретних об'єктів права. Особливу роль у правовому режимі, відіграє законність, яка опосередковує всі його рівні.

Отже, під правовим режимом слід розуміти засновану на загальних засадах регулювання сукупність взаємопов'язаних між собою правових засобів, які забезпечують стійке нормативне впорядкування певної сфери суспільних відносин, виражають ступінь жорсткості юридичного регулювання, сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права, припустимий рівень їх активності. Правовий режим є тим феноменом, що формує систему права та визначає у її складі певні утворення із системними ознаками – галузі, підгалузі, інститути, субінститути. Визначено, що для правового режиму галузі права характерною є особлива цілісна система регулятивного впливу, яка характеризується специфічними прийомами регулювання, особливим порядком виникнення і формування змісту прав та обов'язків, їх реалізації, специфікою санкцій, способів їх реалізації, а також дією

єдиних принципів, загальних положень, які поширюються на дану сукупність правових норм.

Список використаної літератури:

1. Сильченко Н.В. О критериях отраслей права / Н.В. Сильченко // Право и демократия : сб. науч. трудов. – Мн. : Изд-во Бел. гос. ун-та, 2003.
2. Гайдамака І. Юридична конструкція правового режиму / І. Гайдамака // Юридична Україна. – 2010. – № 1. – С. 30-33
3. Малько А.В. Правовые режимы: Вопросы теории и практики / А.В. Малько, Н.И. Матузов // Правоведение. – 1996. – № 1.
4. Богущкий П. Правовий режим: методологічні рівні дослідження / П. Богущкий // Право України. – 2013. – № 1-2. – С. 317-322.

Ключові слова: режим, правовий режим, державний режим, політичний режим, загальний і спеціальний правові режими.

Ключевые слова: режим, правовой режим, государственный режим, политический режим, общий и специальный правовые режимы.

Key words: regime, lawful regime, state regime, political regime, system of law, general and special lawful regimes.

РУСАВСЬКА ОКСАНА ОЛЕКСІІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

РУДОЛЬФ ФОН ІЕРІНГ ПРО ЮРИДИЧНУ КОНСТРУКЦІЮ

Процес входження України в Європейський Союз поширює вплив європейської правової традиції на теорію і практику українського права. Зокрема, мова йде про юридичну техніку як збірне систематичне поняття. Юридична техніка як збірне, систематичне поняття, означає спосіб не тільки правоутворення і правореалізації, але і певний спосіб праворозуміння. Від якості цього способу залежить ефективність чи неефективність правового регулювання. У цьому полягає значимість опрацювання проблеми юридичної техніки для правознавства в цілому.

Термін “техніка” з грецької мови перекладається як майстерність, мистецтво, правил та прийомів, застосовуваних у якійсь справі. Отже у первісному, споконвічному розумінні термін “техніка” не несе суто матеріально-технічного навантаження, а передбачає передусім ще й інтелектуальну вправність, сферу мислимого, свідомого. Для нас очевидно, що класичне розуміння “техніки” має бути повернене в теперішнє українське правознавство і поширене в ній. Це обумовить інший предмет національної юридичної техніки й інші її цілі.

При розгляді цієї проблеми доцільним видається звернення до вчення відомого німецького юриста Рудольфа фон Іерінга. Головним завданням юридичної техніки, за Іерінгом, є пізнання права, оволодін-